

VPLIV NEZAKONITE TRGOVINE S PREPOVEDANIMI DROGAMI NA MEDNARODNO, REGIONALNO IN NACIONALNO VARNOST

Povzetek. Številne razsežnosti nezakonite trgovine s prepovedanimi drogami močno vplivajo na mednarodno, regionalno in nacionalno varnost ter financiranje transnacionalnih kriminalnih in terorističnih združb. Pri tem sta zlasti pomembna dva tipična primera dobro organizirane proizvodnje in trgovanja s prepovedanimi drogami (Afganistan in Kolumbija). V strokovni in laični javnosti se v zadnjem času vse pogosteje pojavlja vprašanje o smiselnosti prohibicije prepovedanih drog, zlasti ker naj bi bila ta pomemben dejavnik spodbujanja terorizma in organiziranega kriminala. Vse več poznavalcev namreč ugotavlja, da se tradicionalni ukrepi v boju proti trgovini z drogami niso izkazali za učinkovite, zato je vprašanje glede prohibicije še toliko bolj na mestu.

Ključne besede: prepovedane droge, prohibicija, varnost, terorizem, organizirani kriminal, Afganistan, Kolumbija

Uvod

Problem prepovedanih drog je vsako leto večji. Mednarodne združbe trgovcev s prepovedanimi drogami postajajo agresivnejše in vse bolj razvejane z osvajanjem novih tržišč. Proizvodnja novih snovi, nenehno spreminjajoča SE oblika prodaje in tihotapljenja ter vse večja spretnost v prikrivanju dejavnosti in pranju denarja od prodaje so samo nekatere značilnosti delovanja takšnih združb. Organizirane kriminalne združbe, ki se ukvarjajo s trgovino s prepovedanimi drogami, imajo vedno večji vpliv tudi v gospodarstvu in finančnem sektorju ter tudi v politiki. Po mnenju nekaterih poznavalcev znaša letni dobiček z ulično prodajo prepovedanih drog približno 500 milijard ameriških dolarjev, kar je skoraj desetino celotne svetovne trgovine. Nezakonita trgovina s prepovedanimi drogami verjetno predstavlja najresnejšo grožnjo politični, socialni in ekonomski stabilnosti vsake države.

Po lanskem terorističnem napadu na ZDA je postalo jasno, da terorizem predstavlja eno največjih groženj mednarodni, regionalni in nacionalni varnosti. Teroristične in tudi druge organizirane kriminalne združbe potrebujejo za svoje

* Univ. dipl. politolog, višji svetovalec na Uradu Vlade RS za droge. Avtor v prispevku izraža osebna razmišljanja o politiki na področju prepovedanih drog, ki v nekaterih segmentih niso enaka uradnim stališčem Vlade Republike Slovenije.

delovanje ogromne vsote denarja za nakup orožja, eksploziva, letalskih kart, vzdrževanje stanovanj in vozil, podkupnine itd. Ena od najpomembnejših dejavnosti, s pomočjo katerih se takšne organizacije financirajo, je prav gotovo nezakonita trgovina s prepovedanimi drogami. Zlasti zaskrbljujoč je primer Afganistana ter povezav med prejšnjim dolgoletnim režimom talibanov in Bin Lادنove teroristične organizacije Al Kaida. Znano je namreč, da kar tri četrtine svetovne proizvodnje heroina izhaja prav iz Afganistana, in da se je z denarjem, pridobljenim s prodajo heroina, pretežno financirala omenjena teroristična organizacija, ki je 11. septembra lansko leto izvedla grozovit teroristični napad na Svetovni trgovinski center v New Yorku in Pentagon v Washingtonu. Nič manj zaskrbljujoč ni tudi primer Kolumbije, kjer že vrsto let v neformalnem paktu delujejo kriminalci, ki se ukvarjajo s preprodajo kokaina in v manjši meri tudi heroina, ter teroristi, ki za skupen nastop proti državnim oblastem nudijo kriminalnim organizacijam zaščito pri proizvodnji in transportu prepovedanih drog.

V povezavi med nezakonito trgovino s prepovedanimi drogami, terorizmom in varnostnimi vprašanji sodobnega sveta se pojavlja več dilem, kako se ubraniti teh pojavov, ki vse pogosteje ogrožajo našo družbo. Pri tem se velikokrat zastavlja tudi vprašanje, ali je prohibicija pravi način za boj proti prepovedanim drogam, zlasti če vemo, da so problemi, ki jih prepovedane droge neposredno ali posredno povzročajo, vsako leto večji in težje obvladljivi. Ali je možno torej iskati rešitve tudi v smeri dekriminalizacije prepovedanih drog oziroma celo njihove legalizacije? Ali bi s takšnimi ukrepi lahko preprečili ali vsaj občutno omejili vse hujše grožnje terorističnih in drugih organiziranih kriminalnih združb po vsem svetu?

Trgovina s prepovedanimi drogami in dejavniki vplivanja na varnost

Ko govorimo o varnosti, ne moremo mimo dejavnikov, ki posredno ali neposredno vplivajo nanjo. Ti dejavniki so zlasti ekonomska nestabilnost (npr. korupcija, "siva" ekonomija), politična in družbena nestabilnost (npr. nelegitimne politične oblasti, medetnični spori, nacionalizmi, verski ekstremizmi), tveganja za okolje in zdravje ljudi (npr. grožnje z biološkim in kemičnim orožjem) in vojaške grožnje (npr. zlorabe atomskega orožja, regionalni vojaški konflikti). Nezakonita trgovina s prepovedanimi drogami, ki spada med transnacionalne grožnje, je povezana praktično z vsemi omenjenimi dejavniki varnosti, če ne neposredno, pa vsaj posredno, in to tako na mednarodni, regionalni kot tudi na nacionalni ravni (Anderson, 1999).

V zadnjem času se zlasti v sklopu globalnih varnostnih vprašanj veliko govori o povezavah med nezakonito trgovino s prepovedanimi drogami na eni strani ter organiziranim kriminalom in terorizmom na drugi strani. Da bi kar najbolje razumeli slednja, med seboj povezana, pa vendarle različna pojma, jih je potrebno pojasniti. V novi dobi globalizacije, ko se meje odpirajo, trgovinske ovire umikajo, informacije pa so praktično dosegljive z enim "klikom" na računalniško miško, sta v razcvetu tudi transnacionalna organizirani kriminal in terorizem. Pojem organiziranega kriminala so v preteklosti že večkrat poskušali natančneje opredeliti. Pod

organizirano kriminaliteto ne smemo razumeti zgolj eno, mafiji podobno paralelno združbo v smislu organiziranega kriminala, temveč skupinsko delovanje večjega števila ljudi z razdelano notranjo delitvijo dela, ki zavestno, želeno in načrtno sodelujejo pri izvajanju kaznivih dejanj. Pri tem pogosto uporabljajo sodobno infrastrukturo, njihov namen pa je v čim krajšem času pridobiti čim večjo premoženjsko korist (Tratnik Volasko, 1997). Strokovnjaki pa po drugi strani opredeljujejo terorizem kot namerno storjeno dejanje s strani posameznika ali skupine proti eni ali več državam, institucijam in ljudem, ki se jih ustrahuje z namenom resno spremeniti ali uničiti njihovo politično, ekonomsko ali socialno strukturo. Terorizem ni opredeljen z metodami, temveč ga opredeljujejo politični cilji. Če ni političnega cilja, potem to ni terorizem (Černigoj, 2002; Krunic, 2002).

Prepovedane droge - najpomembnejši vir dobičkov transnacionalnih kriminalnih in terorističnih združb

Prekupčevanje s prepovedanimi drogami sodi med najpomembnejše aktivnosti transnacionalnih kriminalnih in terorističnih organizacij, saj predstavlja poglaviti vir dohodka teh združb. Ta "panoga" prinaša več dobičkov kot npr. nezakonita trgovina z orožjem ali jedrskimi surovinami, trgovina z ljudmi in s tem povezana prostitucija idr. Gre za izjemno donosno "industrijo", še posebej ker imajo določene združbe na tem področju velike monopole. Po mnenju poznavalcev je nezakonita trgovina s prepovedanimi drogami najdonosnejša "panoga" v svetu, v zadnjih dveh desetletjih celo bolj donosna od trgovine z nafto. V zadnjem času je ta "panoga" zelo povezana s trgovino z orožjem, pranjem denarja in korupcijo, s čimer si transnacionalne kriminalne in teroristične organizacije "kupijo" varno zatočišče zlasti v nekaterih državah v razvoju (npr. Afganistan, Irak, Iran idr.) (Tratnik Volasko, 1997; Dobovšek, 2002).

Med najbolj znane transnacionalne kriminalne oziroma teroristične skupine, ki se ukvarjajo s prepovedanimi drogami, uvrščamo zlasti Bin Ladnovo Al Kaido, kolumbijske kartele (zlasti Cali in Medellin), albansko in italijansko mafijo, ruske kriminalne skupine, kitajske triade, japonske yakuze in nigerijske kriminalne organizacije. Tovrstne kriminalne združbe so zelo dobro organizirane, med njihove glavne značilnosti pa spadajo neideološkost (razen pri večini terorističnih organizacij), hierarhičnost, internacionalnost in globalnost, prilagodljivost, motiviranost, konspirativnost delovanja (prikritost, nepropustnost), kompleksnost, fleksibilnost in sofisticiranost, učinkovitost logistike in strukturiranost organizacije, delitev dela in uporaba visoko izobraženih in uglednih strokovnjakov, težnja po monopolizaciji in specializaciji itd. Internacionalizacija kriminala je okrepila tudi strateško sodelovanje kriminalnih skupin, kar je še posebej značilno za tiste, ki se ukvarjajo s prepovedanimi drogami. Kriminalne skupine danes vse bolj delujejo kot mednarodne korporacije in se med seboj strateško povezujejo. Npr. italijanska mafija je pomagala kolumbijski, da je ta prodrla na newyorški trg s kokainom, kar je bila usluga za prodajo kokaina v Evropi. Podobne povezave je zaslediti tudi med številnimi drugimi kriminalnimi in terorističnimi skupinami (Tratnik Volasko, 1997).

Celotno vrednost svetovne trgovine s prepovedanimi drogami je težko določiti. Kljub temu po ocenah Združenih narodov ta dosega vsaj 400 milijard ameriških dolarjev na leto, kar je več kot je letna vrednost naftne industrije. Po ocenah revije *Economist* je ta vrednost sicer nekoliko nižja, t.j. 150 milijard dolarjev letno, kar je še vedno ogromno. Za primerjavo, kanadski letni realni bruto nacionalni proizvod (brez upoštevanja inflacije) je leta 2001 znašal 650 milijard ameriških dolarjev, proračun ameriškega ministrstva za obrambo za leto 2001 pa 290 milijard ameriških dolarjev. Vsi podatki, pa čeprav različni, kažejo na ogromne dobičke, s pomočjo katerih se financirajo kriminalne in teroristične združbe. Strokovnjaki Združenih narodov so prepričani, da je bilo pred vojaškim posegom v Afganistanu kar 2.800 ton opija (kar znese približno 280 ton heroína) v rokah talibanov, teroristične organizacije Al Kaida in nekaterih drugih afganistanskih in pakistanskih trgovcev s prepovedanimi drogami. Na pakistanskem ilegalnem tržišču takšne količine drog dosegajo vrednost 1,4 milijarde ameriških dolarjev, na ulicah Londona ali Milana pa po ocenah Interpola in Združenih narodov vrednost tolikšne količine heroína predstavlja od 40 do 80 milijard dolarjev. Samo evropsko heroínsko tržišče na leto obrne približno 20 milijard ameriških dolarjev. Zaloge opija, ki jih imajo Afganistanci še vedno v svojih skritih skladiščih, bi vsem evropskim odvisnikom zadostovale za približno tri leta. Če bodo kriminalci in teroristi obdržali nadzor nad temi skladišči, lahko evropski, ruski in azijski trg oskrbujejo še nadaljnji dve leti in to brez tega, da zarežejo v eno samo na novo zraslo bilko opijskega maka. Statistično je sicer zaradi ukrepov talibanskega režima (uničenje polj opijskega maka v imenu Korana) in posledic vojaškega posega proizvodnja opija v Afganistanu padla s 3.300 ton leta 2000 na zgolj 185 ton leta 2001, vendar so zaloge tolikšne, da ti ukrepi niso ogrozili tržišča s heroinom. V primeru, da bo Američanom in njihovim zaveznikom v sodelovanju z novimi oblastmi v državi kljub vsemu uspelo uničiti zaloge opija, se bo proizvodnja po mnenju poznavalcev preselila v druge centralnoazijske države (zlasti v nekatere bivše republike nekdanje Sovjetske zveze, kjer obstajajo močne islamistične kriminalne in teroristične skupine) (Oscapella, 2001).

In kako nastanejo takšni ogromni dobički od trgovine s heroinom in kokainom? Gojenje opijskega maka in koke je zelo poceni. Uporabniki prepovedanih drog plačajo veliko višjo ceno pri t. i. "ulični" prodaji (celo do nekaj tisočkrat večjo), kot pa so dejanski stroški gojenja in nadaljnje predelave. Tako narasla cena je izključno rezultat nezakonitega tržišča. V Afganistanu, ki je daleč največja država proizvajalka opija na svetu, po podatkih OZN stane pri kmetih kilogram opija od 30 do 70 ameriških dolarjev, kar je od 3 do 7 centov na gram. Na primer, v Kanadi stane gram opija na ulici povprečno 39 ameriških dolarjev, kar je od 550 do 1.300-krat več kot pri kmetih v Afganistanu. Če primerjamo cene heroína na debelo, si lahko še lažje predstavljamo ogromne dobičke preprodajalcev. V Afganistanu stane kilogram heroína na debelo 2.700 ameriških dolarjev, v zahodni Evropi 60.000 dolarjev (22-krat več kot v Afganistanu), v ZDA pa kar 107.000 dolarjev (40-krat več). Na drobno pa kilogram heroína v ZDA prinese preprodajalcem kar 475.000 dolarjev, kar je 175-krat več kot je njegova cena na debelo v Afganistanu. Podobno se dogaja na tržišču kokaina. Stroški za proizvodnjo enega

kilograma kokaina iz kokinih listov znašajo od 400 do 600 ameriških dolarjev. Do trenutka, ko kokain zapusti Kolumbijo, doseže ceno od 1.500 do 1.800 dolarjev. Na ameriških ulicah, ko npr. kilogram kokaina štirikrat do petkrat zamenja lastnika, doseže ceno tudi do 110.000 dolarjev, kar je 180 do 275-krat več kot znašajo stroški gojenja koke za potrebe enega kilograma kokaina. Na evropskem tržišču pa je ponavadi cena kokaina še višja, kar je povsem razumljivo zaradi transportnih stroškov iz Južne Amerike.

Prohibicija drog kot dejavnik spodbujanja terorizma in organiziranega kriminala

Na ravni kriminalne politike obstajajo tri temeljne oblike ukrepanja zoper terorizem in organizirani kriminal. Prva je razširitev pristojnosti policije, ki je najcenejši način reagiranja na terorizem in organizirani kriminal, ter vključuje sprejetje takšne zakonodaje, ki olajšuje preiskovanje, pregon in kaznovanje oseb, vključenih v dejavnosti terorizma in organiziranega kriminala (npr. olajšanje možnosti uporabe snemanja telefonskih pogovorov in elektronskega nadzora). Druga oblika ukrepanja je povečanje sredstev za delovanje policije, ki je dražji način zatiranja terorizma in kriminala ter temelji na večjih proračunskih sredstvih, namenjenih za delo policije. Ta sredstva so namenjena za spremljanje in nadzor ne le oseb, ki so neposredno vpletene v organizirane kriminalne in teroristične aktivnosti, temveč zajema nadzor širšega kroga osumljenih, kar lahko pripelje do "oseb iz ozadja". Tretji možni odgovor na pojav organiziranega kriminala in v povezavi z njim tudi terorizma pa je dekriminalizacija ali legalizacija. Z dekriminalizacijo¹ oziroma legalizacijo² je po mnenju številnih strokovnjakov mogoče bistveno omejiti možnosti kriminalnega in terorističnega delovanja in minimizirati zasluzke, ki nastanejo kot posledica ponudbe prepovedanih uslug in dobrin (droge, prostitucija, igre na srečo) (Tratnik Volasko, 1997).

Posebna pozornost je v prispevku namenjena zlasti tretji možnosti omejevanja kriminalnega delovanja na področju nezakonite trgovine s prepovedanimi droga-

¹ *Dejanja, ki so dekriminalizirana, niso več podvržena kazenski obravnavi. To pomeni, da organi pregona določena dejanja ne obravnavajo več kot kazniva dejanja. V povezavi s prepovedanimi drogami se pojem dekriminalizacije običajno nanaša na povpraševanje po drogah, kamor spadajo nakup, posest in uporaba drog. Še vedno gre sicer za nezakonito početje, toda ta dejanja niso več uvrščena v kazenski zakonik. Kljub temu pa je večina teh dejanj podvržena različnim upravnim sankcijam, kot so npr. denarne kazni, odvzemi vozniškega dovoljenja ali dovoljenja za orožje ali zgolj opomini (EMCDDA, 2001).*

² *Nasprotno pa je legalizacija postopek zakonskega urejanja specifičnih dejavnosti, ki so bile pred ureditvijo nezakonite in podvržene pregonu oziroma precej strožji ureditvi. V povezavi s prepovedanimi drogami se pojem legalizacije najpogosteje nanaša na ponudbo drog, kamor uvrščamo pridelavo oziroma proizvodnjo, predelavo oziroma prodajo za nemedicinske namene. Legalizacija bi v praksi pomenila, da bi bili uporaba in posest zdaj prepovedanih drog urejena tako, kot je to v primeru alkohola in tobaka. Tudi v tem primeru pa bi lahko obstajali določeni upravni nadzorni ukrepi in predpisi, ki bi bili lahko podprti s kazenskimi sankcijami (npr. ko gre za obvarovanje mladoletnih oseb ali varnost v cestnem prometu). S pravnega vidika bi bila usakršna oblika legalizacije prepovedanih drog v nasprotju z veljavnimi konvencijami Združenih narodov s tega področja (EMCDDA, 2001).*

mi, t.j. na dekriminalizacijo oziroma legalizacijo prepovedanih drog. Ta tema je na področju politike do drog v zadnjih letih vse bolj aktualna, vendar ne toliko v povezavi z organiziranim kriminalom in terorizmom, temveč bolj v smeri strpnejšega odnosa do uporabnikov prepovedanih drog. Zlasti so ti trendi prisotni v Evropski uniji, manj pa drugod po svetu. Takšni trendi po mnenju poznavalcev verjetno napovedujejo drugačno politiko predvsem evropskih držav do prepovedanih drog in prohibicije v prihodnjih letih.

Kriminalne in teroristične organizacije po vsem svetu ustvarjajo velikansko in zelo donosno "črno" tržišče s prepovedanimi drogami. Teroristi in kriminalci večkrat združijo moči, če imajo skupne interese, kar predstavlja še večjo grožnjo njihovim ciljem (npr. državam, ki si jih izberejo za cilj). Nekateri strokovnjaki menijo, da bi trgovina s prepovedanimi drogami brez prohibicije težko tako nedvoumno in opazno financirala terorizem, saj bi bili dobički legalne trgovine bistveno manjši kot so sedaj. Politiki, državni uradniki, mediji, policisti in drugi pomembnejši policy akterji po vsem svetu teh vprašanj večinoma niso obravnavali ali hoteli obravnavati iz tega zornega kota. Pogosto spregledajo vlogo prohibicije in zgolj poudarjajo, da nezakonita trgovina s prepovedanimi drogami pomaga financirati terorizem. In pri takšnem razmišljanju se ponavadi konča. Zahodne države s prohibicionistično politiko pogosto celo pospešujejo nasilje in druge resne kršitve človekovih pravic in svoboščin. Tipični primer je Kolumbija. V tej državi se ogromni dobički iz trgovine s prepovedanimi drogami pretakajo v nakupe orožja za potrebe nasilnih paravojaških organizacij in vojsk, za podkupovanje vladnih uradnikov in policistov ter nenazadnje za podporo terorističnim akcijam znotraj države (Oscapella, 2001).

Načeloma so stroški teroristov za njihove akcije relativno majhni. Na primer, napad na ZDA, ki se je zgodil 11. septembra lansko leto, je morda stal le nekaj milijonov dolarjev. Na drugi strani pa različne zastrašujoče oblike terorizma, kot so npr. uporaba orožja za množično uničevanje (biološko, kemično in atomsko orožje) stanejo precej več. Dobički od trgovine s prepovedanimi drogami omogočajo teroristom, da lahko razvijajo tudi te "dražje" oblike terorizma. Poskusi vlad glede omejevanja financiranja kriminalnih in terorističnih organizacij so usmerjeni predvsem na dve področji: odstraniti vire financiranja ter zmanjšati sposobnosti kriminalcev in teroristov, da zadržijo, prenakazujejo in "perejo" denar po svetu. Usmerjanje mednarodne skupnosti in posameznih držav v tradicionalne ukrepe pri zatiranju nezakonite trgovine s prepovedanimi drogami, kot so npr. represivni ukrepi, ukrepi alternativnega gojenja drugih poljedeljščin, ukrepi omejevanja pranja denarja ipd., se je izkazalo kot neučinkovito, zlasti ko gre za kopičenje nezakonito pridobljenega denarja v rokah teroristov.

Kriminalne in teroristične organizacije v številnih državah se financirajo pretežno s pomočjo nezakonite trgovine s prepovedanimi drogami. Zlasti je takšno financiranje teroristov postalo pomembno po koncu hladne vojne konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja. Z zmanjševanjem t. i. "državnega sponzoriranja" terorizma so bile teroristične skupine prisiljene najti druge vire financiranja svojih dejavnosti. Tam, kjer so klimatske razmere to omogočale, se je zelo razširilo gojenje rastlin, iz katerih se proizvajajo prepovedane droge

(opijski mak, koka, kanabis itd.). Tudi tam, kjer niso bile ugodne klimatske razmere, so teroristi in kriminalci našli načine, da pridejo do denarja s pomočjo prepovedanih drog (preprodavanje, tranzit itd.). Že leta 1994 je šef Interpola za področje drog Ikbal Husein Rizvi izjavil, da so droge postale glavni vir financiranja terorizma. Zlasti je takšno financiranje značilno za islamske fundamentaliste oziroma centralnoazijske teroristične organizacije, ki po nekaterih ocenah obvladujejo kar 25 do 30 odstotkov svetovne proizvodnje in trgovine s prepovedanimi drogami (pretežno s heroinom).

V povezavi s prohibicijo na področju politike do prepovedanih drog nastaja še veliko drugih problemov, ki pa niso toliko povezani s financiranjem transnacionalnih kriminalnih in terorističnih združb. Težnja k prohibicionistični zunanji politiki povzroča resne škodljive posledice v državah, katerim je takšna politika namenjena. Uničevanje pridelkov s pomočjo herbicidov vpliva na zdravje ljudi. Poleg tega ostanejo brez dohodka večinoma revni kmetje, ki jim je pridelava koke ali opijskega maka edini vir preživljanja številčnih družin. Rezultat prohibicije je selektiven, kar pogosto pomeni, da ne prizadene favoriziranih kriminalnih in terorističnih skupin, ki s tem še povečujejo svojo moč. To jim omogoča, da so še bolj nasilne do ljudi, hkrati pa lahko s svojim vplivom, denarjem in močjo popolnoma destabilizirajo demokratične temelje države. Tipičen primer takšne države je spet Kolumbija, kjer se s pomočjo trgovine s kokainom financirajo tako levičarske kot tudi desničarske paravojaške skupine. Prohibicionistični ukrepi torej povečujejo moč domačim kriminalnim in terorističnim skupinam, ki se financirajo iz nezakonite trgovine s prepovedanimi drogami, hkrati pa pripomorejo k nastanku drugih problemov znotraj držav, ki jim je takšna politika namenjena. Ljudje, ki so jim s takšno politiko povzročene največje težave, lahko postanejo sovražni do tujih držav, ki ukrepe podpirajo. Njihova sovražnost lahko pogosto vodi v nasilna dejanja, usmerjena v škodovanje interesom tujih držav ali državljanov teh držav. Ti ljudje se pogosto pridružijo organiziranim kriminalnim in terorističnim skupinam, da bi zaščitili svoj interes po golem preživetju.

Prohibicionistična oziroma represivna politika tudi izredno veliko stane. Stroški se merijo v milijardah ameriških dolarjev letno. Denar za boj proti drogam pa poleg tega praviloma ni namenjen preiskovanju in zaščiti pred terorizmom. Že leta 1996 (torej pet let pred lanskim napadom na ZDA) je ameriški profesor Arnold Trebach izjavil: "Vsi mi bi bili neizmerno varnejši, če bi bili srčni napor ameriških, izraelskih in drugih agentov za boj proti drogam usmerjeni na preganjanje teroristov, katerih cilji so prej eksplozije letal in nebotičnikov, kot pa da prek preprodajalcev prodajajo kokain in marihuano potnikom v letalih in uradnikom v pisarnah nebotičnikov". Denar za boj proti drogam praviloma tudi ni namenjen različnim programom pomoči, ki bi lahko preprečiti ali vsaj omilili obup, bes in nezadovoljstvo prebivalstva zlasti rizičnih držav, kar lahko privede do terorizma in kriminala.

Tradicionalni ukrepi zmanjševanja ponudbe in povpraševanja po prepovedanih drogah, kot so npr. nadomestno gojenje drugih kmetijskih pridelkov, zakonodaja glede preprečevanja pranja denarja, izobraževanje in zdravljenje, policijski in carinski ukrepi ter programi uničevanja posevkov, ne bodo ustavili priliva denarja od drog teroristom. Spodbujanje kmetov k gojenju nadomestnih pridelkov in uni-

čevanje pridelkov opijskega maka, koke in kanabisa je v številnih primerih propadlo. Pridelovalci rastlin za proizvodnjo prepovedanih drog so zelo mobilni, pridelki pa ostajajo obilni. Tudi policijski in carinski ukrepi ne dosegajo občutnih rezultatov. Po mnenju poznavalcev ZDA uspejo prestreči zgolj nekaj več kot 10 odstotkov vseh drog, ki pridejo na ameriški trg iz tujine. Cilj ameriške vlade v letu 2002 je prestreči vsaj 18 odstotkov drog, ki pridejo po morju. Iz teh podatkov težko sklepamo, da so oziroma bodo policijski in carinski ukrepi imeli v prihodnje občuten vpliv na zmanjševanje dobičkov kriminalcev in teroristov od prepovedanih drog.

Tudi zakonodaja na področju preprečevanja pranja denarja ima omejen domet. Do danes so države z ukrepi proti pranju denarja zabeležile izredno malo uspehov, vsaj kar zadeva vpliv na nezakonite vire financiranja kriminalnih in terorističnih skupin. Celotno strožja zakonodaja, ki jo v zadnjem času sprejemajo številne države, ne bo pripomogla k vidnejšim uspehom na tem področju. Vedno bodo namreč obstajale ustanove in organizacije, ki se jih bo dalo podkupiti, in vedno bodo obstajale države, ki bodo zavoljo dobičkov ali mirnega sožitja z močnimi in vplivnimi "drogeraškimi" karteli ali mafijami ali terorističnimi skupinami pripravljene spregledati pranje denarja. In nenazadnje, številne pomembne finančne transakcije pogosto ne gredo več skozi tradicionalne bančne sisteme in so zato nedosegljive za kakršne koli ukrepe proti pranju denarja. Kot zanimivost velja omeniti primer zelo priljubljenega neformalnega sistema transferja denarja na Srednjem Vzhodu in Južni Aziji z imenom Hawala, ki temelji zgolj na zaupanju. Ogromne vsote denarja je torej možno v takšnih sistemih prenašati brez kakršne koli papirnate ali elektronske sledi.

Zaključek

Vsi omenjeni tradicionalni ukrepi lahko le v manjšem obsegu vplivajo na dotok denarja od prodaje prepovedanih drog na račune ali v žepke kriminalcev in teroristov. Večji uspehi na teh področjih so žal zgolj iluzija. Glavni problem še vedno ostaja prohibicija oziroma kriminalizacija prepovedanih drog. V svetu ne obstaja celovita rešitev problemov, ki jih tako ali drugače povzročajo droge, vendar pa bi odstranitev ali vsaj občutna omilitev prohibicije rešila ali vsaj zelo zmanjšala mnoge škodljive posledice, kot so npr. kriminal, povezan s trgovino z drogami, korupcija, razširjenost raznih bolezni, povezanih z drogami (HIV, hepatitis), pomanjkanje nadzora nad kakovostjo drog, neučinkovito trošenje vladnih finančnih virov za boj proti drogami.

Dogodki, ki so se zgodili 11. septembra lani, so zelo jasno pokazali, da moramo v boju proti terorizmu narediti precej več. In to predvsem v smeri odstranjevanja vzrokov in mehanizmov za njegovo delovanje. Če se bomo še naprej zanašali na dosedanjo politiko in bili nenaklonjeni razpravi o resničnem problemu - prohibiciji prepovedanih drog, potem bomo terorizem in organizirani kriminal le še pospeševali. Tudi konec prohibicije zanesljivo ne bi pomenil konca terorizma in organiziranega kriminala, vendar pa bi odstranil glavni in pogosto najenostavnejši vir njegovega financiranja. Skupaj z drugimi ukrepi, kot so npr. večja budnost

glede prostovoljnih donacij, ukrepi za omejevanje izsiljevanja (zlasti med člani priseljencev iz rizičnih držav) ipd., bi naredili velik korak pri omejevanju terorističnih in kriminalnih dejavnosti v svetu in s tem pripomogli k večji mednarodni, regionalni in nacionalni varnosti. Ne bomo mogli ohraniti prohibicije v celoti in hkrati upati, da bomo uspeli prikrajšati teroristične in kriminalne organizacije za dobičke od trgovine s prepovedanimi drogami. To preprosto ni možno.

Po desetletjih propagande o drogah kot zlu se zdi naravnost nepojmljivo in nenavadno razmišljati o koncu prohibicije. Toda še bolj nenavadno in nerazumljivo bi bilo razmišljati o ohranitvi popolne prohibicije prepovedanih drog, če vemo, da je glavni vir financiranja terorizma in transnacionalnega kriminala, ki vse bolj ogroža mednarodno, regionalno in nacionalno varnost vsake države. Dejstvo je, da brez prohibicije trgovina z drogami ne bi bila več pomemben dejavnik financiranja terorizma in organiziranega kriminala. Mednarodna skupnost se bo morala torej odločiti, katero različico politike do drog bo ubrala, tisto, ki podpira in bogati teroriste in kriminalce, ali tisto, ki jim to onemogoča.

LITERATURA

- Anderson, E. W. (ur.) (1999): *Enhancing the Security of States in a Multipolar World: Vulnerabilities and Opportunities*. George C. Marshall European Center for Security Studies. Garmish-Partenkirchen.
- Decriminalisation in Europe? Recent developments in legal approaches to drug use (2001): ELDD Comparative Analysis. EMCDDA. Lisbon.
- Droge in terorizem (2002): Okrogla miza Urada Vlade RS za droge in Visoke policijsko-varnostne šole - januar 2002 (magnetogram). Razpravljalci: mag. Zoran Krunič, mag. Bojan Dobovšek, Tomo Hasovič, Albert Černigoj. Ljubljana.
- Oscapella, Eugene (2001): *How Drug Prohibition Finances and Otherwise Enables Terrorism*. Submission to the Senate of Canada Special Committee on Illegal Drugs. Ottawa.
- Tratnik Volasko, M. (ur.) (1997): *Organizirani kriminal*. Bilten (tematska številka 2/97). Ministrstvo za notranje zadeve. Ljubljana.